

DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT

Kommunal- og regionaldepartementet
PB 8112 Dep
0032 OSLO

Deres ref
200603876

Vår ref
200604181-/SRM

Dato
06.10.2006

Høring Lokaldemokratikommisjonens andre utredning NOU 2006:7

Det vises til brev av 28. april 2006 hvor Lokaldemokratikommisjonens andre utredning - NOU 2006:7 Det lokale folkestyret i endring. Om deltaking og engasjement i lokalpolitikken – ble sendt på høring.

I. Skolens rolle

NOU 2006:7 omtaler skolens rolle i demokratiopplæringen og ser på skolen som en arena for "brukerdemokrati". Utredningen påpeker at skolen har et spesielt ansvar for "opplæring i demokratiske verdier og handlemåter", og at elevene kan lære mye om lokaldemokrati ved å delta i utformingen av skolehverdagen.

Kunnskapsdepartementet vil i det følgende vise på hvilke måte og i hvilke dokumenter skolens opplæring til medborgerskap er nedfelt, hvor utfordringene ligger, og hvilke aktiviteter som planlegges på dette området i årene framover.

1. Skolens ansvar for opplæring til demokrati

I *Generell del* av læreplanen og i *Prinsipper for opplæring* er det klart uttalt at opplæringen skal fremme demokrati. I Prinsippene, som tydeliggjør skoleeiers ansvar, rettes fokus på opplæring til demokrati på følgende måte:

"Skolen og lærebedriften skal forberede elevene på deltakelse i demokratiske beslutningsprosesser. I opplæringen skal elevene utvikle kunnskaper om demokratiske prinsipper og institusjoner. Skolen og lærebedriften skal legge til rette for at elevene får erfaring med ulike former for deltakelse og medvirkning i

demokratiske prosesser.”

Med hensyn til NOU som handler om deltakelse og engasjement på det lokale plan, er det viktig å påpeke at Prinsippene framhever betydningen av skolenes samarbeid med lokalsamfunnet. Gjennom skolens samarbeid med lokalsamfunnet ønsker man blant annet å bidra til elevenes utvikling av samfunnsengasjement og demokratisk deltakelse.

Opplæring til demokrati er en oppgave som skal berøre hele skolens virksomhet. Enkelte skolefag, som samfunnsfag, er imidlertid mer sentrale enn andre i denne sammenheng. Formålet med samfunnsfag er:

”... å medverke til forståing av og oppslutning om grunnleggjende menneskerettar, demokratiske verdiar og likestilling og til aktivt medborgerskap og demokratisk deltaking.”

I læreplanverket for Kunnskapsløftet i grunnskolen og videregående opplæring angir kunnskapsmål hva elevene skal kunne på forskjellige områder. For eksempel etter 4. årstrinn skal elevene kunne ” utforme og praktisere reglar for samspel med andre og vere med og ta demokratiske avgjersler i skulesamfunnet”, etter 10. årstrinn skal elevene kunne ” gje døme på og drøfte demokrati som styreform, gjere greie for politisk innverknad og maktfordeling i Noreg og bruke digitale kanalar for utøving av demokrati”, og etter Vg1/Vg2 skal elevene kunne gjere greie for korleis ein sjølv kan vere med i og påverke det politiske systemet og diskutere kva som kan truge demokratiet, diskutere samanhengar mellom styreform, rettsstat og menneskerettar, gjere greie for styreforma og dei viktigaste politiske styringsorgana i Noreg og drøfte fleirtalsdemokratiet i forhold til urfolk og minoritetar, identifisere grunnleggjande skilnader mellom dei politiske partia i Noreg, og argumentere frå ulike politiske ståstader”.

”Deltakelse og demokrati” er i tillegg et av de sentrale faglige tema i opplæring for bærekraftig utvikling som skolen har ansvar for.

2. utfordringer

Skolens ansvar for opplæring til medborgerskap er klart forankret i de sentrale utdanningspolitiske dokumenter. Men det er vanskelig å gi et entydig svar på spørsmålet om i hvilken grad skolene lykkes med denne oppgaven. I NOU ”Det lokale folkestyre i endring?” trekkes undersøkelser fram som tyder på at mange skoler legger liten vekt på de grunnleggende demokratiske funksjoner, og at mange unge ikke opplever skolen som en demokratisk praksisplass. Og her ligger utfordringen. Disse signalene må bli tatt på alvor, selv om bilde av skolens opplæring til demokrati er atskillig mer sammensatt. I en internasjonal/komparativ undersøkelse av 14-åringer og 18-åringer, som NOU også henviser til, skåret norske elever høyt på testen som målte både kunnskaper om demokrati og demokratiske ferdigheter. Funn fra denne undersøkelsen viser også at norske elever i høy grad slutter om de demokratiske verdier.

Vi mangler i dag sikker kunnskap om flere aspekter ved skolens opplæring til aktivt medborgerskap. Dette skyldes blant annet vanskeligheter med å påvise kausale forhold ved utviklingen av demokratisk kompetanse som ville gi oss klar indikasjon på hvordan skoler kan nå gode resultater på dette området. Denne situasjon kan være i ferd med å endre seg.

3. Utvikling på området skolens opplæring til medborgerskap

For tiden planlegges det flere stort anlagte internasjonale undersøkelser som vil bringe oss mer kunnskap om skolens rolle i utvikling av demokratisk kompetanse hos ungdommen. Norge kommer til å delta i disse undersøkelsene, og de er:

- International Civic and Citizenship Education Study (ICCES) som vil bli gjennomført i 2009, i regi av International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA)
- Prosjektet "Social Outcomes of Learning" (SOL) som gjennomføres i regi av OECD

I tillegg er det viktig å nevne at EU-kommisjonen i samarbeid med Europaparlamentet har satt i gang prosjektet "Active Citizenship for Democracy". Dette prosjektet utarbeider indikatorer som fra 2007 vil bli brukt i overvåking av i hvilken grad målet om aktivt medborgerskap gjennom utdanning er nådd (Lisboa-strategien 2000).

I 2008 vil skolene i Norge få anledning til å legge spesiell vekt på opplæring til demokratisk deltakelse. Dette året – Wergelandsåret - skal markeres i skolene med satsing på opplæring til demokrati og interkulturell dialog.

II. Studiefinansiering

I utredningen er studiefinansiering nevnt i det det sies på s 84 at "Kommisjonen ber departementet forsikre seg om at det vert lagt til rette for at studentar kan ta på seg politiske verv, mellom anna ved at studentar som innehar politiske verv ikkje mister rett til studielån som følgje av honorering av verva."

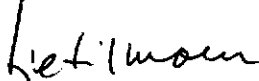
Kunnskapsdepartementet vil her opplyse om at retten til studielån i gjeldende støtteordning gjennom Lånekassen ikke berøres av eventuelle honorar for politiske verv. Tildelingen av *lån* er ikke økonomisk behovsprøvd for studenter (for unge elever i videregående opplæring gjelder behovsprøving etter foreldrenes inntekt). *Stipend* er imidlertid behovsprøvd mot den samlede inntekten til studentene. Dersom honorarer for politiske verv inngår i personinntekt på ligningen, vil ytelsene være en del av grunnlaget for å beregne fradrag i stipendet. Det er et fribeløp i denne beregningen. For stipend er det i tillegg et krav om at eksamen består. Her er det unntak for elever og studenter som har tillitsverv på fulltid i minst tre måneder i landsomfattende elev- eller studentorganisasjon, eller i tilknytning til utdanningsinstitusjon eller

studentsamskipnad. Disse elevene/studentene får omgjøring av lån til stipend selv om ikke eksamen er bestått.

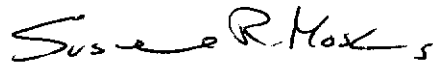
For øvrig er selve *retten* til støtte gjennom Lånekassen, knyttet til at man er aktiv student med minst 50 pst. studiebelastning.

Ut over dette har Kunnskapsdepartementet ingen merknader til NOU 2006:7.

Med hilsen

Kjetil Moen (e.f.)
ekspedisjonssjef

Susanne Rynning Moshuus
seniorrådgiver